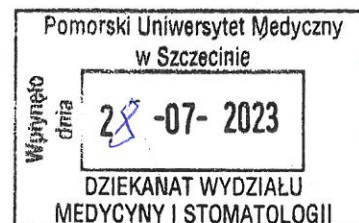

Szczecin, 27.07.2023 r.

UNIWERSYTET SZCZECIŃSKI
INSTYTUT BIOLOGII

dr hab. Ewa Rębacz-Marón, prof. US
Uniwersytet Szczeciński
Wydział Nauk Ścisłych i Przyrodniczych
Instytut Biologii
Katedra Ekologii i Antropologii
ul. Wąska 13
71-415 Szczecin
ewa.rebacz-marón@usz.edu.pl

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Joanny Drath pt.: *Analiza wzorów obrażeń u osób zmarłych w dwóch nazistowskich obozach koncentracyjnych z czasów II Wojny Światowej: KL Stutthof i KL Treblinka I*; wykonanej pod kierunkiem promotora prof. dr hab. n. med. Mirosława Parafiniuka, Katedra Medycyny Sądowej, Pomorski Uniwersytet Medyczny w Szczecinie.

Praca doktorska mgr Joanny Drath dotyczy szerokiego tematu skutków działań ludobójczych podczas II Wojny Światowej. Motto z *Medalionów* Zofii Nałkowskiej: „Ludzie ludziom zgotowali ten los” - dobitnie obrazuje intensywność bestialskich działań, które dokonał człowiek-człowiekowi. Badania antropologiczne wykonywane nawet po wielu latach od II Wojny Światowej, odkrywają przed następnymi pokoleniami dalsze fragmenty prawdy trudnej do udźwignięcia. Takie badania pomagają ustalić fakty historyczne i niosą cel dydaktyczny dla żyjących, aby nigdy żaden naród nie powtórzył masowych mordów na sąsiadach.

Ocena formalna

Przedstawiona mi do recenzji praca doktorska zawiera 123 strony maszynopisu w języku angielskim. Na końcu manuskryptu dołączono 14 formularzy deklaracji o udziałach współautorów prac naukowych, na które powołuje się w swojej rozprawie doktorskiej pani mgr Joanna Drath. Prace te zawierają opis materiału badawczego i wnioski będące osiągnięciem naukowym Doktorantki.

Tekst zawiera spis i wyjaśnienie 17 skrótów użytych w dysertacji. Plan budowy dysertacji doktorskiej mgr Joanny Drath jest podzielony na 8 rozdziałów; znaczna większość ma swoje podrozdziały, które porządkują omawiane zagadnienia. Spis cytowanego piśmiennictwa obejmuje 203 pozycje, co dowodzi o szerokim odczytaniu i znajomości piśmiennictwa z badanej tematyki. Plan pracy doktorskiej oparty jest na trzech artykułach naukowych współautorstwa Doktorantki. Dysertacja zawiera ciekawe fotografie dokumentujące sposób pochówku, przetrzymywania kośćca, a także zdjęcia obrazujące konkretne urazy na kośćcu omawiane w poszczególnych artykułach naukowych. Ta dokumentacja fotograficzna jest szczególnie wartościowa dla antropologa.

Ocena merytoryczna

Głównym celem badań Pani mgr Joanny Drath była analiza obrażeń powstałych okołomierźnie, ze szczególnym uwzględnieniem wzorów urazów mechanicznych utrwalonych na materiale kostnym. Interpretacja tych wzorów wymaga szerokiej wiedzy i dużej wyobraźni, aby odtworzyć okoliczności śmierci i przyczyny zgonów więźniów, którzy nie mieli szansy na aktywną obronę, z powodu pozycji ofiary. Materiał kostny pochodził z dwóch niemieckich nazistowskich obozów zagłady: KL Stutthoff i KL Treblinka I i był dostępny dzięki współpracy Pomorskiego Uniwersytetu Medycznego w Szczecinie z Instytutem Pamięci Narodowej.

Dogłębna analiza antropologiczna pozwoliła na wysunięcie wniosków o sposobie i charakterze mordów więźniów z dwóch omawianych obozów zagłady. Pani mgr Joanna Drath w swoich badaniach zaobserwowała różnice w topografii i w ilości obrażeń na ciele w dwóch grupach ofiar tj. więźniów z KL Stutthoff i KL

Treblinka I. Znacząco więcej urazów na kośćcu znaleziono u zmarłych osób w Treblince. Okoliczności śmierci tych więźniów najprawdopodobniej były okrutniejsze, o czym świadczą liczne złamania kości twarzoczaszki takie jak: szczęka, nos, okolice oczodołów, żuchwa oraz częstsze urazy kości postkranialnych takie jak: kości przedramienia, łopátka, obojczyk, kości śródreńca. Te urazy na kościach pozaczaszkowych mogą być wynikiem prób obrony przed agresorami w nierównej walce więźniów wobec uzbrojonych napastników. Jest podstawa do przypuszczeń, że oprawcy z KL Stutthof krępowali ofiary podczas egzekucji lub działali tak, że więźniowie byli nieświadomi zbliżającej się śmierci i stąd brak oznak stawiania oporu agresorom i obrony przed ciosami.

Rozprawa doktorska oparta jest na materiale będącym podstawą trzech publikacji naukowych:

1. Drath J, Machalski G, Holicki M, Dowejko J, Szargut M, Spradley K, Parafiniuk M, Ossowski A. Skeletal evidence of the ethnic cleansing actions in the Free City of Danzig (1939-1942) based on the KL Stutthof victims analysis. *Science and Justice*, DOI: <https://doi.org/10.1016/j.scijus.2023.02.003>.
Impact Factor: 1.993
Ministry points: 100
2. Drath J, Jarzęcka-Stąporek J, Lisman D, Szargut M, Jasiński ME, Spradley K, Parafiniuk M, Ossowski A. Slaughtered like animals. Revealing the atrocities committed by the Nazis on captives at KL Treblinka I by skeletal trauma analysis. *Humanities & Social Sciences Communications*, (Accept in Principle, July 25, 2023)
Impact Factor: 3.5
Ministry points: 20
3. Drath J, Jarzęcka-Stąporek J, Zacharczuk J, Lisman D, Cytacka S, Szargut M, Bulut O, Spradley K, Jasiński ME, Parafiniuk M, Ossowski A. The Treblinka victims fought back. The analysis of the seven "Trawniki Men" buried in single graves in the former extermination and labor camp. *Journal of Archaeological*.

Science: Reports, PENDING REVIEW. (stan na czas złożenia rozprawy doktorskiej).

Impact Factor: 0.73

Ministry points: 140

Autorka pracy doktorskiej dokładnie bada szczątki ludzkie, aby poznać metodologię pozbawiania życia zastosowaną przez agresora. Wyniki pracy mgr Joanny Drath pokazują, że częstość występowania urazów przed śmiertelnymi zadanych tępym przedmiotem znajduje się na kościach ciemieniowych, co świadczy o działaniu brutalnym i siłowym. W swojej pracy Doktorantka analizuje urazy postrzałowe, które są zwykle zlokalizowane na kości potylicznej lub ciemieniowej, co może wskazywać na strzał w tył głowy i było najprawdopodobniej wynikiem egzekucji. Nie brak też dowodów na krępowanie ofiar. Liczne punkty uderzeń wykryte na czaszkach dowodzą o brutalności napastników. Na podstawie analiz mgr Joanna Drath wnioskuje o różnym charakterze zadawania śmierci w dwóch obozach zagłady tj. KL Stutthof i KL Treblinka.

Uwagi

Wypunktowane poniżej uwagi nie obniżają wartości merytorycznej pracy doktorskiej, jedynie są wskazówkami, aby kolejne opracowania były doskonalsze.

- W mojej opinii zasadne byłoby umieszczenie deklaracji współautorów artykułów naukowych tylko wtedy, jeśli widniałyby na nich podpisy. W przedstawionym mi do recenzji egzemplarzu tylko 8 z 14 deklaracji posiada podpis współautora.
- Na str. 62 znalazł się tylko jeden wiersz prezentowanej na str. 61 tabeli. Jest to niedopatrzenie edytorskie. Dane te powinny stanowić całość na jednej karcie.
- Przedstawiona mi do recenzji praca doktorska mgr Joanny Drath jest estetyczna, uporządkowana co do omawianych aspektów.

Podsumowanie

Zgodnie z obowiązującymi wymaganiami prawnymi dla sporządzania recenzji prac doktorskich stwierdzam że:

1. Przeczytana przeze mnie rozprawa doktorska autorstwa Pani mgr Joanny Drath pt.: *Analiza wzorów obrażeń u osób zmarłych w dwóch nazistowskich obozach koncentracyjnych z czasów II Wojny Światowej: KL Stutthof i KL Treblinka I*, zawiera ogólną wiedzę teoretyczną w dyscyplinie nauki medyczne. Materiał będący podstawą rozprawy doktorskiej jest oryginalny, a tematyka nadal aktualna. Zgłębianie wiedzy opartej na coraz to nowszych badaniach o charakterze biologiczno-medycznym pozwala poznać szczegóły śmierci ofiar obozów zagłady. Doktorantka zastosowała metody badawcze oparte na obserwacji wzorów obrażeń kości czaszki, ale także urazów kości szkieletu.
2. Mgr Joanna Drath poprzez swoją pracę doktorską udowodniła, że potrafi prawidłowo pracować nad materiałem biologicznym, przestrzega zasad przyjętych w procedurach medycznych, umie wnioskować w procesie analizy materiału i zna prace innych badaczy.
3. Opublikowany do tej pory artykuł naukowy i przygotowane teksty manuskryptów będące obecnie w redakcjach czasopism **są dowodem na skuteczną pracę naukową kandydatki na doktora nauk medycznych**. Utrwalenie danych w postaci prac naukowych jest rzetelnym dowodem dla świata nauki o bestialskich działaniach w niemieckich, nazistowskich obozach koncentracyjnych w czasie II Wojny Światowej. Te konkretne antropologiczne analizy wykonane dziesiątki lat po wojnie, pokrywają się i uzupełniają z liczną dokumentacją spisywaną „na świeżo” przez więźniów, którym udało się przeżyć obozy zagłady.
4. Wnioski wynikające z pracy Doktorantki niosą wartość historyczną i mają charakter edukacyjny oraz moralny dla następnych pokoleń wszystkich narodów. Zabezpieczona podczas prac archeologicznych dokumentacja o charakterze antropologicznym, medycznym, genetycznym jest oryginalna

i cenna do dalszych wnioskowań i może być pomocna w przyszłości do łączenia faktów z różnych dziedzin naukowych.

- Składam gratulacje Pani mgr Joannie Drath za podjęcie się tej trudnej i obciążonej upływem czasu tematyki. Realizacja tego projektu wymagała od Pani wytrwałości, a także cierpliwości Rodziny, o czym odważnie napisała Pani w podziękowaniach na str. 2. To dobrze, że już na tym etapie pracy badawczej widzi Pani, że oparcie w Najbliższych jest nieocenione. Gratuluję ciekawej pracy doktorskiej!
- Gratuluję Promotorowi Panu prof. dr hab. n. med. Mirosławowi Parafiniukowi za wsparcie swojej Doktorantki. We współczesnych czasach tylko uparci i zaparci (w pozytywnym znaczeniu), chcą realizować skutecznie naukowe projekty; konsekwentnie prą do przodu. Takich doktorantów jest coraz mniej. Gratuluję owocnej współpracy w relacji Mistrz-Doktorant!

Wiem, że na chwilę obecną drugi wyżej wymieniony artykuł będący składową rozprawy doktorskiej, jest już w całości zaakceptowany przez recenzentów i redakcję czasopisma (stan z 25.07.2023). Natomiast co do trzeciej publikacji Doktorantka czeka na akceptację manuskryptu. Zgodnie z obowiązującą uchwałą w PUM co do obowiązku opublikowania części wyników osiągnięcia naukowego, wnoszę o wyróżnienie rozprawy doktorskiej mgr Joanny Drath. Argumentuję to: dużym wkładem pracy włożonym przez Doktorantkę, a także uporem uwieńczenia sukcesem tak trudnych badań, obciążonych niewygodną historią. Nie bez znaczenia jest umiejętność współpracy w grupie, bo tego typu badań i analiz wymagana jest współpraca z wieloma specjalistami.

EM

Rozprawa doktorska **Pani mgr Joanna Drath** jest zgodna z wymaganiami określonymi w art. 187 ust. 1-2 i art. 190 ust. 3 Ustawy z dn. 20.07.2018 r. Prawo o Szkolnictwie Wyższym i Nauce (Dz. U. 2022 poz. 574 ze zm.).

Zatem, praca pt.: ***Analiza wzorów obrażeń u osób zmarłych w dwóch nazistowskich obozach koncentracyjnych z czasów II Wojny Światowej: KL Stutthof i KL Treblinka I*** może być podstawą do nadania stopnia doktora w dziedzinie nauk medycznych i nauk o zdrowiu; w dyscyplinie nauki medyczne.

W związku z powyższym, przedstawiam wniosek Wysokiej Radzie Naukowej w Dyscyplinie Nauki Medyczne Pomorskiego Uniwersytetu Medycznego w Szczecinie o dopuszczenie **Pani mgr Joanny Drath** do dalszych etapów przewodu doktorskiego i jednocześnie wnioskuję o wyróżnienie pracy summa cum laude.

Ewa Rębacz-Marón

Szczecin, 27.07.2023

dr hab. n. biol. Ewa Rębacz-Marón, prof.US